

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

ARABULUCULUKTA YENİ DÖNEM

BURÇİN KABAKCI

Araştırma Raporu

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

KONYA
Ocak, 2017
www.kto.org.tr

1. ARABULUCULUK NEDİR ?

Arabuluculuk, hukuk sistemi gelişmiş ülkelerde yaygın olarak kullanılan bir "Alternatif uyuşmazlık çözümü" (ADR) yöntemidir. Arabuluculuk, tarafların içinde buldukları uyuşmazlığı tarafsız bir üçüncü kişi yardımı ile mahkemeye gitmeden ya da mahkeme yönlendirmesiyle çözmelerinde kullanabilecekleri bir yöntemdir. Esnek ve etkili oluşu arabuluculuğun iş yaşamı, aile, okul ve hatta milletler arası uyuşmazlıklarda bile uyuşmazlığın taraflarını doğru noktada buluşturan bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olmasını sağlamıştır.

Aralarındaki uyuşmazlığı, kendi istekleriyle ya da bir mahkemenin önerisi ile arabulucunun eşliğinde çözmeye karar veren taraflar, uyuşmazlık konusunu arabulucuya ileterek, tamamen tarafsız, ön yargı ve yargıdan uzak bir arabulucu eşliğinde, sorunlarını tartışma ve kendileri için en iyi çözümü, bulma fırsatı elde ederler.

1.1 Arabulucu Kimdir?

Arabulucu, sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getirerek onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini ve aralarında iletişim sürecinin kurulmasını sağlamaya çağıran tarafsız üçüncü kişidir. Arabulucu, bu süreçte karar veren kişi değildir. Hatta taraflara herhangi bir çözüm de önermez. Taraflar uyuşmazlığı kendileri uzlaşarak çözerler. Arabulucu, tarafların aralarındaki asıl uyuşmazlığı ve menfaatlerini tespit ederek bu konularda tartışmalarını ve çözüm bulmalarını sağlamaya çalışır. Burada taraflar kendi çözümlerini kendileri üretirler ve bunu yaparken birbirlerini anlamaya çalışırlar.

1.2 Arabuluculuk Süreci Nasıl İşler ?

Arabulucu taraflar arasındaki diyalogu geliştirmek ve açmak için birçok teknik kullanarak, çoğunlukla tarafların birbirlerini daha iyi anlamalarını sağlayacak ama yönlendirici olmayan sorular yöneltilir. Arabuluculuğun başarısı tarafların anlaşmaya yönelik niyetleri kadar arabulucunun yeteneğine ve aldığı eğitime bağlıdır. Arabuluculuk müzakereleri aksi kararlaştırılmadıkça gizli kalmaktadır. Arabuluculuk sürecinin anlaşmazlık ile sonuçlanması halinde, müzakerelerde elde edilen bilgi ve belgeler daha sonra açılması muhtemel bir davada delil olarak kullanılmamaktadır. Taraflar arabuluculuğa gitmeye zorlanamaz. Taraflar arabuluculuk sürecine bizzat katılabilecekleri gibi avukatları aracılığıyla da kendilerini temsil ettirebilirler. Avukatların arabuluculuk sürecinde taraf vekili olarak üstlenebilecekleri roller taraf müzakereciliği ve danışmanlığıdır.

Taraflar, eğitilmiş bir arabulucu eşliğinde kendilerini rahatça ifade etme imkânı bulurlar. Böylece, iletişim eksikliğinden kaynaklanan yanlış anlaşılmaların da ortadan kaldırıldığı bir süreç yaşanmaktadır. Arabulucunun mesleki becerileri, görünürdeki sorunlardan çok, tarafların gerçek ilgilerini ortaya çıkarmakta kullanılmaktadır. Böylece birbirini daha iyi anlayan taraflar, gelecekteki pozisyonlarını daha doğru alma imkânı bulmaktadır. İsteklerin ve ilgilerin netleştiği arabuluculuk sürecinde karşılıklı çözüm önerilerinin müzakeresi ile mahkemede ulaşılmaya hayal bile edilemeyecek etkili ve tarafların menfaatlerini tatmin eden anlaşmalara ulaşmak mümkün olmaktadır. Arabuluculuğun bu özelliği, tarafların arabuluculuk sonucunda varılan anlaşmalara kanun zoruyla değil gönüllü olarak uymalarını sağlamaktadır. Arabuluculuk gücünü; gelecek odaklı olmasından ve sürecinin sonunda tarafların çoğunlukla ilişkilerini devam ettirmesinden, mutluluk ve barış sağlamasından almaktadır.

Mahkemede yapılan yargılamada, tarafların haklı olup olmadıklarına geçmişteki olaylar ve buna uygun hukuk kuralları tartışılarak karar verilmektedir. Mahkemelerin verdiği karar çoğunlukla haklı görülen tarafı bile tam manasıyla tatmin etmemektedir. Uzun ve stresli yargılama süreci, tarafların gelecekte tekrar ilişki kurmalarını da büyük olasılıkla imkânsız hale getirmektedir. Arabuluculuğun en önemli avantajı; taraflara, geçmişteki sorunlardan sıyrılarak geleceği, bir daha aynı sorunların yaşanmasını önleyecek şekilde planlama imkânı vermesidir. Bununla birlikte arabuluculuk süreci maddi hukuktan bağımsız değildir. Özellikle bir tarafın birden fazla kişiden oluşması halinde bunların birlikte hareket etmek zorunda olup olmadıkları, maddi hukuktan kaynaklanan nedenlerle dava arkadaşlığı kurallarına paralel olarak belirlenmektedir.

2. TÜRKİYE'DE ARABULUCULUK

Türkiye'de arabuluculuk, 22.06.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu (HUAK) ile bir "alternatif uyuşmazlık çözümü" yolu olarak uygulanmaya başlamıştır. 6325 sayılı Kanunla yeni bir serbest meslek ihdas edilmiş ve arabuluculuk mesleğini icra edecek kişilere "arabulucu" unvanını kullanma yetkisi tanınmıştır.

Türkiye'de arabuluculuk mesleğinin bağımsız bir mesleki örgütlenmesi bulunmamaktadır. 6325 sayılı Kanuna göre arabulucuların sicili Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Arabuluculuk Daire Başkanlığı'nda tutulmaktadır. Daire Başkanlığı arabulucuların sicile kaydına Arabuluculuk Kurulu ise arabulucuların sicilden silinmesiyle görevlidir.

Türkiye'de kolaylaştırıcı arabuluculuk modelinin benimsendiği görüşü hakimdir. Bununla birlikte 6325 sayılı Kanun modern anlamdaki arabuluculuğun gerekliliklerini büyük ölçüde karşılayacak kapsamda düzenlenmiş, bu da arabuluculuğa hakim olan bütün ilkelerin Kanunda karşılık bulmasını sağlamıştır. Kanunda ayrıntılı olarak düzenlenen ilkeler şöyle sıralanabilir;

- *İradilik
- *Eşitlik
- *Gizlilik
- *Beyan ve belgelerin kullanılmaması

Şikâyetleri Bakanlık bünyesindeki arabuluculuk kurulu karara bağlamaktadır. Arabulucular her yıl aidat ödeyerek, sekiz saat yenileme eğitimi almak zorundadırlar. Türkiye'de arabuluculuğa dava açılmadan önce ya da dava sırasında başvurulabilmektedir. Dava öncesi arabuluculukta taraflar anlaşmaya varırlarsa artık davaya gerek kalmayacaktır. Taraflar aralarındaki sorunlardan bir kısmını arabuluculukta çözemezlerse o kısım ile ilgili dava açma hakları devam etmektedir. Dava açıldıktan sonra hâkimler tarafları arabuluculuk hakkında bilgilendirmektedirler. Taraflar arabuluculuğa gitmek isterlerse hâkim duruşmayı en çok iki kez üç aya kadar erteleyebilmektedir. Taraflar anlaşılırsa mahkeme davayı görmeyi bırakacak ve artık tarafların anlaşmaları metin geçerlidir. Anlaşmazlırsa dava kaldığı yerden devam edecek ve olay hakkında mahkeme karar vermektedir. Anlaşma halinde yapılacak protokol, taraflar ve arabulucu tarafından imzalanmaktadır. İstenirse anlaşmaya ilgili mahkemeden "icra edilebilirlik şerhi" alınmaktadır. Böylece arabulucu önünde anlaşıldığı halde buna uymayanlar hakkındaki icra işlemleri itirazsız ve hızlı olabilmektedir. Taraflar arabulucunun ücretini ve masraflarını eşit ödemektedir. Uyuşmazlığın parayla ölçülebilmesi halinde örneğin 25.000 TL'lik bir olayda taraflar arabulucuya %6 ücret ödeyeceklerdir. Ücret tarifesine göre uyuşmazlığa konu miktar arttıkça bu oran düşmektedir. Para ile ölçülemeyen olaylarda ise arabulucunun ücreti saat ücreti olarak ödenmektedir. Bu ücret olaya ve taraf sayısına göre saati 45 ile 240 TL arasında olabilmektedir. Arabulucu ile tarifenin altında ücret sözleşmesi yapılamamaktadır.

3. ARABULUCUKTA YENİ DÖNEM

Yargının ve mahkemelerin iş yükünün ağırlığı göz önünde bulundurulduğunda, davaların çok geç sonuçlandığı görülmektedir. Son yıllarda yargının yükünü hafifletecek, iş anlaşmazlıklarını daha çabuk sonuçlandırmak için 'tahkim ve arabuluculuk' gibi yargı yargı öncesi kurumlar, müesseseler kurulmaktadır. Bu senenin ilk aylarında uygulamaya geçmesi beklenen İş Mahkemeleri Kanunu'nda yapılacak değişiklikleri içeren Kanun Tasarısı ile "Zorunlu Arabuluculuk" prensibi getirilecektir. Böylece, "Kanuna, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebiyle dava açılacak davalarda, arabulucuya başvurulmuş olmasının dava şartı olacağı" hükmü getirilecektir. Böylece, dava yoluna gitmeden önce; işçi işveren uyuşmazlıklarında bir arabulucuya müracaat edilmesi ön şart haline getirilecektir. Arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamaması halinde dava yoluna gidilebilecektir.

Adalet Bakanlığı verileri incelendiğinde, 2015 sonu itibari ile ilk derece mahkemelerindeki 3.4 milyon civarındaki hukuk uyuşmazlığının yaklaşık %18'i, Yargıtay'daki 750 bin civarı hukuk uyuşmazlığının ise yaklaşık %30'unun iş hukukundan kaynaklandığı görülmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında, bu tür uygulamaların hukuk çerçevesinde yargılama dışına alınarak "Arabuluculuk" yöntemi ile sonuca ulaştırılması büyük önem taşımaktadır.

İş Mahkemeleri Kanununda yapılacak bu değişiklik ile getirilecek zorunluluk sayesinde taraflar daha kısa zamanda ve daha az masrafla haklarına kavuşabilecekleri gibi mahkemelerde birikmiş dosya sayısının zaman içinde azalması amaçlanmaktadır. Yapılacak bu değişiklikle son derece esnek bir süreç ve hak temelli bir sistem öngörülmesinden dolayı, tarafların gerçek ihtiyacına odaklanarak tarafsız ve bağımsız üçüncü kişi olan arabulucunun da müzakerelerdeki gerekirse ikame her türlü kararla ve yöntemle ihtilafı her türlü ortadan kaldırması hedeflenmektedir.

3.1 SON ÜÇ YIL İÇERİSİNDE ARABULUCUK İLE İLGİLİ BİLGİLER:

*Konularına göre uyuşmazlıkların çözümüne baktığımızda en yüksek oranda açık ara farkla işçi - işveren uyuşmazlıkları ilk sırada yer almaktadır.

*Konularına göre arabuluculuk uygulamaları incelendiğinde; %80 işçi ve işveren uyuşmazlıkları, %5 telif haklarından kaynaklanan tazminat ve alacaklar iken %3 maddi - manevi tazminatlar, %12 ise diğer uyuşmazlıklardır.

*İllere göre bakıldığında, en çok arabuluculuk yönteminin uygulandığı il %49 ile İstanbul olurken, ikinci sırada %15 ile Bursa, %11 ile de İzmir üçüncü sırada yer almaktadır. Bu sıralamayı Ankara, Kayseri, Mersin ve Adana gibi önemli iş merkezlerine sahip iller takip etmektedir.

*Gerçekleştirilen arabuluculukların sonucuna bakıldığında %96 oranında anlaşma sağlanırken, %4 'ünde anlaşma sağlanamamıştır.

*Süre açısından bakıldığında; %36'sı bir günden kısa sürede sonuçlanırken, %56'sı ise bir günde çözüme kavuşturulmuştur.

KAYNAKÇA:

* www.adb.adalet.gov.tr

* tr.wikipedia.org/wiki/Arabuluculuk

* www.samildemir.av.tr

*Dünya Gazetesi, 29 Aralık 2016, Syf. 20